Archetype

Η ψηφιοποίηση των μέσων αρχιτεκτονικής ενημέρωσης: ο εκδημοκρατισμός της γνώσης και η δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ

γνώσης, εξουσίας και υποκειμενικότητας

Μαριάννα Χαριτωνίδου - 02/05/2019

Ένας χρόνος Archetype. Η αρχιτεκτονική και τα media σήμερα στην Ελλάδα

Η ψηφιοποίηση του αρχιτεκτονικού λόγου είναι γεγονός σε διεθνές επίπεδο. Τα σύγχρονα μέσα αρχιτεκτονικής ενημέρωσης στην Ελλάδα σήμερα, οφείλουν να χαρτογραφούν με αμεσότητα την παρούσα φάση του αρχιτεκτονικού λόγου και της αρχιτεκτονικής πρακτικής στην Ελλάδα, αλλά και τις σχέσεις τους με το διεθνές πλαίσιο. Παράλληλα, πέραν της διάδοσης της πληροφορίας, οφείλουν να συνδυάζουν τη μετάδοση των αρχιτεκτονικών τεκταινομένων με την κριτική σκέψη απέναντι στις εξελίξεις στον τομέα της αρχιτεκτονικής. Ο συνδυασμός επιστημονικότητας και δυνατότητας κατανόησης από ένα ευρύ κοινό, αποτελεί μια πραγματική πρόκληση. Τα σύγχρονα μέσα αρχιτεκτονικής ενημέρωσης, μέσω της ισορροπίας ανάμεσα στην κριτική σκέψη και τη μετάδοση της προβληματοθεσίας της αρχιτεκτονικής με εύληπτο τρόπο, δύνανται να συνεισφέρουν καθοριστικά στην αλλαγή του ρόλου της αρχιτεκτονικής στην ελληνική κοινωνία. Σε μια τέτοια προσπάθεια τα ψηφιακά μέσα αρχιτεκτονικής ενημέρωσης κατέχουν πρωταγωνιστικό ρόλο. Αυτό φαίνεται να έχει γίνει ιδιαίτερα αντιληπτό στην Ελλάδα, όπου τα ψηφιακά μέσα αρχιτεκτονικής ενημέρωσης τα τελευταία χρόνια έχουν πολλαπλασιαστεί σημαντικά. Ένα από τα βασικά πλεονεκτήματα της ψηφιοποίησης των αρχιτεκτονικών μέσων ενημέρωσης είναι η δυνατότητα που προσφέρουν για την εξομάλυνση του χάσματος μεταξύ θεωρητικού και ιστορικού λόγου, από τη μία, και αρχιτεκτονικής πρακτικής, από την άλλη. Το κοινό στο οποίο απευθύνεται η αρχιτεκτονική ενημέρωση διευρύνεται και, κατά συνέπεια, παρατηρείται ένας έντονος εκδημοκρατισμός της γνώσης. Επιπλέον, τα ψηφιακά μέσα ενημέρωσης, σε αντίθεση με τα συμβατικά έντυπα περιοδικά, δύνανται να προσαρμόζονται δυναμικά στις μεταλλαγές της χρήσης της εικόνας ως μέσου επικοινωνίας.

Για να κατανοήσει κανείς καλύτερα τη δυναμική που χαρακτηρίζει τη διαχείριση της πληροφορίας περί αρχιτεκτονικής στο σύγχρονο πλαίσιο, από τη μια μεριά, και τον αντίκτυπο της ψηφιοποίησης των μέσων αρχιτεκτονικής ενημέρωσης, από την άλλη μεριά, θα μπορούσε να ανατρέξει στη θέση του Michel Foucault που υποστηρίζει ότι η γνώση, η εξουσία και η υποκειμενικότητα δεν είναι σε καμία περίπτωση περιγράμματα που δίδονται άπαξ και για πάντα, αλλά σειρές μεταβλητών που αντικαθιστούν η μία την άλλη. Η συνειδητοποίηση της δυναμικής αλληλεπίδρασης μεταξύ γνώσης, εξουσίας και υποκειμενικότητας είναι σημαντική για την κατανόηση της πολυπλοκότητας του φαινομένου του εκδημοκρατισμού της γνώσης, που συνοδεύει την ψηφιοποίηση των μέσων αρχιτεκτονικής ενημέρωσης. Στην προσπάθεια αυτή εκδημοκρατισμού της αρχιτεκτονικής γνώσης θα μπορούσε να συμβάλει η ψηφιοποίηση ενός μέρους των Αρχείων Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής του Μουσείου Μπενάκη, που ιδρύθηκαν τον Απρίλιο του 1995 με σκοπό τη συγκέντρωση στοιχείων, σχεδίων, προπλασμάτων, φωτογραφιών, εντύπων, χειρογράφων, κ.ά. για την ελληνική αρχιτεκτονική και την πολεοδομία, καθώς και η ψηφιοποίηση των τευχών περιοδικών που έχουν σημαδέψει τόσο την αρχιτεκτονική παραγωγή όσο και την εικαστική παραγωγή στην Ελλάδα, όπως π.χ. των εξής περιοδικών: *Ο Αρχιτέκτων* (1948-62), που ήταν το όργανο του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων και αντικαταστάθηκε το 1962 από *το Δελτίο του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων*, *Αρχιτεκτονική* (1957-71), *Άνθρωπος + Χώρος* (1977-83), Μορφές στον Χώρο (1978-79), Αρχιτεκτονικά Θέματα (1967-2013), *Θέματα Χώρου + Τεχνών* (1970-2013), *Το Τρίτο Μάτι* (1935-1937), *Ζυγός* (1955-1983), *Ekistics/Οικιστική* (1957-2006). Το τελευταίο αυτό περιοδικό, που ιδρύθηκε από τον Κωνσταντίνο Α. Δοξιάδη, είναι ψηφιοποιημένο και αποτελεί, σε διεθνές επίπεδο, ένα σημαντικό επιστημονικό πεδίο αναφοράς για τον κλάδο της αρχιτεκτονικής και της πολεοδομίας, αλλά θα μπορούσε να διευκολυνθεί περαιτέρω η διάδοση των άρθρων που είχαν δημοσιευτεί σε αυτό. Το σύνολο των τευχών του περιοδικού *Αρχιτεκτονικά Θέματα* έχει ψηφιοποιηθεί, όπως και ένα μεγάλο μέρος των τευχών του περιοδικού *Θέματα Χώρου + Τεχνών*. Η δημιουργία μιας κοινής ηλεκτρονικής πλατφόρμας με δυνατότητα πρόσβασης από το ευρύ κοινό σε όλα τα τεύχη των παραπάνω περιοδικών, θα είχε σημαντικό αντίκτυπο στην προώθηση του αρχιτεκτονικού λόγου στην Ελλάδα. Τέτοιες πρωτοβουλίες ψηφιοποίησης θα μπορούσαν να

συμβάλουν σημαντικά σε μια προσπάθεια εκδημοκρατισμού της γνώσης της αρχιτεκτονικής και, σε συνδυασμό με τον δυναμικό ρόλο των ψηφιακών μέσων αρχιτεκτονικής ενημέρωσης, θα δημιουργούσαν ένα γόνιμο έδαφος, όχι μόνο για να στοχαστούμε πάνω στην πορεία του σύγχρονου αρχιτεκτονικού λόγου και της σύγχρονης αρχιτεκτονικής πρακτικής στον ελληνικό χώρο, αλλά και για να σκιαγραφήσουμε τις προοπτικές του πεδίου της ελληνικής αρχιτεκτονικής παραγωγής στο μέλλον, μέσω της δυνατότητας να διακρίνουμε τις συνδέσεις ανάμεσα στις ποικίλες μεταβλητές που έχουν επηρεάσει και συνεχίζουν να επηρεάζουν την αρχιτεκτονική παραγωγή και τον αρχιτεκτονικό λόγο στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

*Σημείωση
Με αφορμή τη συμπλήρωση ενός έτους λειτουργίας του, το περιοδικό προσκάλεσε σημαντικούς συντελεστές παραγωγής της αρχιτεκτονικής ενημέρωσης να συμμετάσχουν στη συζήτηση με θέμα "Ένας χρόνος Archetype. Η αρχιτεκτονική και τα media σήμερα στην Ελλάδα"

Οι προσκεκλημένοι κλήθηκαν να διατυπώσουν τις απόψεις τους με βάση το παρακάτω κείμενο. "Η πορεία των μέσων αρχιτεκτονικής ενημέρωσης στην Ελλάδα έχει πλέον μια αξιόλογη ιστορία. Μέχρι και πριν λίγα χρόνια επρόκειτο για αποκλειστικά έντυπο λόγο. Η ολοκλήρωση της πορείας των επιθεωρήσεων “Αρχιτεκτονικά Θέματα” και “Θέματα Χώρου + Τεχνών”, το 2013, σηματοδότησε συμβολικά το τέλος μια εποχής. Σήμερα όλα βρίσκονται σε μια πρωτοφανή αλλαγή και σε μια νέα τροχιά, καθώς οι πηγές ενημέρωσης και αρχιτεκτονικού προβληματισμού έχουν πολλαπλασιαστεί και διαφοροποιηθεί, αντίστοιχα με τη γενικότερη μεταλλαγή των εργαλείων επικοινωνίας, έντυπων, ηλεκτρονικών και μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Τα ερωτήματα είναι τέσσερα:

α) Τι είδους αρχιτεκτονική ενημέρωση και υλικό πρέπει να προτείνει σήμερα ένα μέσο αρχιτεκτονικής επικοινωνίας στην Ελλάδα; β) Ποιο είναι το προσφορότερο μέσο έτσι ώστε η επικοινωνία αυτή να είναι αποδοτική και αποτελεσματική; γ) Από ποιους ασκείται αυτή η ενημέρωση, αν λάβουμε υπόψη ότι και αρκετοί δημοσιογράφοι “γενικών καθηκόντων” ασχολούνται όλο και περισσότερο με το θέμα; δ) Τι είδους κοινό «καταναλώνει» αυτή την παραγωγή αρχιτεκτονικής επικοινωνίας, από την άποψη της ηλικίας, της παιδείας και της άμεσης ή και καθόλου σχέσης με την αρχιτεκτονική; Λαμβάνοντας υπόψη αναπόφευκτα και τη διεθνή κατάσταση, ποιες -μπορεί να- είναι οι προοπτικές και το ουσιαστικό περιεχόμενο της αρχιτεκτονικής ενημέρωσης στην Ελλάδα σήμερα;"